

1) פ"ח. ב. בהעלתך וגו'. יש בפרשה זו ד"פ
 מגורה ב' מלאין וב' חסרין, וי"ל דהנה המגורה
 שעשה משה היתה קיימת בבית ראשון כמ"ש
 במנחות צ"ח ב' ובשעת החורבן נטלוהו כשרים
 לבבל כמפורש בסוף ירמי' ומסתמא החזירוהו
 כשבנו בית שני כמבואר בעזרא שהחזירו את כל
 כלי ביהמ"ק שהורידו לבבל והי' קיים עד ימי
 יונים שאז נראה טמאוהו והשתמשו בו ונפסל
 מהקרבה כמ"ש בע"ז נ"ב ב' גבי מזבח, ולכן
 כשנצחו בית חשמונאי עשו מגורה חדשה כמ"ש
 במנחות כ"ח ב' שבית חשמונאי עשו מגורה

1) ומדרש. למה נסמכה פרשת המגורה לפרשת הנשיאים? לפי שכשראה אהרן
 תנוכת הנשיאים חלשה דעתו שלא היה עומד בתוכה לא הוא ולא
 שצטו. וי"ל הקצ"ה, חייך, שלך גדול משלהם, שהקרבנות, כל זמן שצית המקדש
 קיים הם נוהגים ולא יותר, אבל הגרות לעולם. ומקשים הא' גם הדלקת המגורה
 עתידה היא להצטל אחר חורבן צית חלקינו? ותירץ הרמב"ן ז"ל, דזה חוזר
 על הדלקת נר תנוכה, הנעשה ע"י כהנים בני אהרן. ולפע"ד נראה צעזעה"ת,
 דידוע כי המגורה תרומת על תוה"ק כדכתיב, נר תנוה ותורה אור. ואיתא
 צ"ס (שנת 77 קט"ז), דהתורה נתלקה לשצעה חלקים, ונסמך זה על הפסוק,
 חלנה עמודיה שצעה, כי ויהי נסוסע הוא ספר צפני עלמו, וי"ל ספר נמדנר נחשצ
 לג' ספרים, וניחד עם ד' ספרים הנשארם עולים לשצעה, ושצעה קני המגורה
 והם כנגד שצעה ספרים של התוה"ק. ומעתה יוצן מה שאמר לו הקצ"ה, שלך
 גדול משלהם, כי הקרבנות רק צומן שצית המקדש קיים הם ומכפרים, אבל תורתו
 הקדושה המרוממת שצצעת קני המגורה הית מכפרת בכל זמן לעולם.

2) ר"ל מאמר 3 חסרין

משפודין של מתכת (שכשר בדיעבד) העשירו
 עשאום של כסף חזרו והעשירו עשאום של זהב
 וזה נשאר עד חורבן בית שני נמצא שישראל
 עשו ד' מגורות שנים של זהב כדין ושנים
 שכשרין רק בדיעבד וי"ל דכנגדן כתיב ד"פ
 מגורה שנים מלאין ושנים חסרין.

ביניהם כי הארון רמו לתלמיד חכם היושב
 בסתר חדרו בקודש הקדשים, מה שאין כן
 המגורה מחוץ לפרכת הן המה התלמידי חכמים
 היוצאים מחדר הוראתם להאיר לרבים ולזכותם,
 וזו העבודה היותר קשה כי אי אפשר בלא
 מקטריגים. אך באמת טובה יוצאת לו מזה כי
 על ידי כך הוא משתלם. כמו שפירש החתם
 סופר וי"ל ותבט עיני בשורי (תהלים צב, יב).
 וכמו כן המגורה מקשה היא מכין עליה בקורנס
 עד ירכה הן תלמידי חכמים גדולים, עד פרוה
 היינו פרחי כהונה צעירי תלמידי חכמים, אך
 באמת על ידי המקשה הזה נגמר הכלי וזו
 כמראה אשר הראה ה' את משה (במדבר שם),
 אשר הרבה היה לו לסבול מהני דמצערי רבנו,
 כן עשה את המגורה.

1) וזה מעשה המגורה מקשה זהב עד ירכה עד
 פרוה (במדבר ה, ד). ואמרו חז"ל
 (במדבר טו, ג) נתקשה משה במעשה המגורה
 עד שהראה לו הקב"ה, ואף על פי כן לא ידע
 לעשותה עד שירדה מגורה סהורה מן השמים.
 והרמו בזה נראה כי המגורה רומזת להשפעת
 אור תורה ובאמת לאוקמי גירסא סייעתא מן
 שמיא (מגילה ו, ב), ולא עוד אלא כמו שפירש
 הפלאה וצ"ל יגעתי ומצאתי (מגילה שם) כי
 אחרי כל היגיעה אינה באה אלא דרך מציאה,
 ולרמו על זה היה כן מעשה המגורה, שבאמת
 משה ובצלאל יגעו לעשותה, שעל כן כתוב
 ויעש מגורת זהב טהור, ובשכר יגיעה זאת מצאה
 אחר כן מן השמים.
 עוד נראה בפסוק הנ"ל המגורה רומזת לתלמיד
 חכם נושא אור התורה וכן הארון, וההבדל

1) ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. — וקשה להבין
 לכאורה הלשון הזה עמדו ואשמעה מה יצוה שאין אנו מוצאים
 כדוגמתו בשום מקום. ושמעתי ביאור עפ"י מעשה שהיה אצל הבעש"ט ז"ל,
 שהיה מנהגו להאריך הרבה בתפלת שמונה עשרה, ובפרט בשבת ויר"ט
 שהיה מאריך ביותר. וקרה פעם אחת שעמד בתפלה, והיו מן התלמידים
 בני החבריא קדישא שלו, שהלכו לעשות קידוש מחמת שהיה להם חולשת
 הלב, ובינתיים הבעש"ט גמר השמ"ע. וכשחזרו התלמידים וראו שהבעש"ט
 כבר עקר רגליו מן השמ"ע, היה להם חולשת הדעת מזה שהלכו. ושאל
 אותו תלמיד אחד מה טעם קיצר היום בתפלתו וגמר קודם ממנהגו תמיד.
 וענה להם שבשעה שהם עמו בביהמ"ד יש לו כח להתפלל ולעלות בתפלותיו
 מרקיע לרקיע, מחמת שיש לו גם הכח שלהם, כמו בדרך משל שאם רוצה
 אדם להושיט ידו למקום גבוה הוא קושר מקל במקל עד שהוא נעשה למקל
 ארוך ויכול להגיע בו למרחוק לדבר שהוא רוצה להגיע אליו. וכן גם אם
 הם נמצאים בפה בביהמ"ד הוא יכול בזכותם להגיע למקום גבוה בעולמות
 העליונים אבל מכיון שהלכו נטלו ממנו כח זה וממילא לא יכול להאריך. ואמר
 הבעש"ט שזה כוונת הפסוק עמדו ואשמעה מה יצוה ה', שאם אתם עומדים
 כאן אשמעה מה יצוה שכחו של משה הוא בזכות ישראל ועי"ז שבו כלולים
 נשמות כל ישראל.

9

סיקור
המש

נסה את אברהם, שמביא ע"ז מאה"כ (תהלים ס)
 נתת ליראיך נס להתנוסס, נס מלשון נסיון, נסיון
 אחר נסיון, שהם עוברים תדיר נסיונות, וכן נס הוא
 מלשון גדולה, כנס הזה של ספינה שהוא גבוה מאד
 ונראה למרחוק, בשביל לנסותו ולגדלן בעולם, שכדי
 להעלותם למדרגות עליונות הרי הם צריכים לעבור
 נסיונות. וזאת מלמדת התורה בפרשה זו, שכן יהיה
 תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה, זהו סדר החיים
 של יהודי, חיים הרצופים נסיון אחר נסיון, אך כל
 זה מביא לנתת ליראיך נס להתנוסס, שלפי העלות
 הענן מעל המשכן, כאשר מסתלק החשך, יסעו בני
 ישראל, או אז מתחיל הוא לנסוע ולהתעלות
 למדרגות גבוהות.

עוד מרומז בפרשה זו על דרך עבודת ה'. דהנה
 בחייו של יהודי יש זמנים מאירים ויש זמנים
 חשוכים, ועל יהודי לדעת שחשיכה כאורה הכל
 בהשגחה עליונה, וגם בזמנים החשוכים יש ליהודי
 יעוד ותפקיד וסדר עבודה כמו בזמנים המאירים,
 וכאשר כיסה הענן על המשכן, שהקב"ה מכסה עליו
 בהסתר וחשכות, הדרך או לעמוד על משמרתו לעבוד
 להשי"ת מתוך הסתר וחשכות אך לא ללכת קדימה,
 כמאה"כ (קהלת ב) והכסיל בחשך הולך, הכסיל רוצה
 גם בחשך להיות הולך, אך האמת שאי אפשר להיות
 הולך בחשך אלא אז צריך רק לשמור שלא יפול.
 בעת שהענן מכסה ויהודי שרוי בהסתר וחשכות
 היעוד והתפקיד או יחנו בני ישראל ולא יסעו
 שיקבל את ההנהגה העליונה שהקב"ה רוצה ממנו
 עתה שיעבדנו מתוך הסתר פנים. וכל הכתוב
 ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים ושמרו בני
 ישראל את משמרת ה' ולא יסעו, בעת יאריך הענן
 לאז רק ושמרו את משמרת ה', ישמור על התפקיד
 שהקב"ה דורש ממנו עתה לעובדו מתוך חשכות,

אבל לא יסעו שאין זה הזמן ללכת ולעלות. ולפי
 העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו, כאשר
 מסתלק הענן והשי"ת מאיר לו שוב או הזמן לנסוע
 וללכת כמה שיותר ולהתעלות ממדרגה למדרגה.
 על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, הכל הוא בהנהגה
 עליונה, יש שהקב"ה רוצה שיעבדוהו מתוך חשך
 ויש שהוא רוצה שיעבדוהו מתוך אור. וגם בעת
 שכסה הענן על כל מציאותו ידע יהודי שאין זה
 מאליו אלא הקב"ה מנהיג זאת, שתובעים ממנו עתה
 מזו השמים עבודה כזאת מתוך כיסוי הענן.

וביום הקים את המשכן כסה הענן את המשכן
 לאהל העדות ובערב יהיה על המשכן כמראה אש
 עד בקר כן יהיה תמיד וגו' על פי ה' יחנו ועל פי
 ה' יסעו. הנה התורה"ק היא נצחית ומלמדת ליהודי
 את דרך ה', ויש לבאר מה הנצחיות בפרשה זו ומהי
 דרך ה' שיש ללמוד ממנה.

וי"ל שיום הקים את המשכן מרמו על המשכן
 הפרטי אהל שיכן באדם, כמד"כ ועשו לי מקדש
 ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם בתוך
 כל אחד ואחד, שהוא ציווי השי"ת שכל יהודי יקים
 בעצמו בית המקדש מקום להשראת השכינה. וזהו
 שנאמר וביום הקים את המשכן לשון נסתר, ולא
 כתיב וביום הקים משה את המשכן, דקאי על כל
 יחיד הבונה את משכנו הפרטי. וביום הקים את
 המשכן כיסה הענן את המשכן, כאשר יהודי מקים
 את משכנו מיד קמים עליו נסיונות בבחי' ענו המורה
 על הסתר וחשכות, ובערב יהיה על המשכן כמראה
 אש, ערב הוא זמן התגברות התומריות והתאוות
 שהיצה"ר בוער בו כמראה אש. ועל יהודי לדעת
 שכל זה הוא נסיונות החיים, כמרומז בהמשך הפסוק
 כן יהיה תמיד הענן יכסנו ומראה אש לילה, שכן
 הוא הסדר תמיד בכל ימי חייו של יהודי שעובר
 תמיד נסיונות של הסתר ושל אש היצה"ר. ולפי
 העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל,
 שיהודי ידע שכל אלו הנסיונות מוליכים אותו
 לקראת הטוב, שכאשר תסתלק החשכות, בעת
 העלות הענן, אחרי כן יסעו בני ישראל, אז יסע
 ויעלה ממדרגה למדרגה, החשכות מביאה את"כ לאור
 גדול. וכמשאחז"ל (אבות פ"ה) עשרה נסיונות נתנסה
 אברהם אבינו ועמד בכולן, שלכל השגותיו
 ומדרגותיו הגיע אברהם אבינו ע"י הנסיונות שעברו
 עליו. וכן איתא במדרש (ב"ר פנ"ה) עה"פ והא'

עשה לך שתי חצוצרות כסף... והיו לך למקרא העדה ולמסע את המחנות - *Make yourself two silver trumpets... they shall be used by you to summon the congregation and to announce the departure of the camps.* There are two ways in which people become bound as a group—as a community, a society, or a nation. The first is when they face a common enemy. They band together for mutual protection, knowing that only by so doing can they survive. This phenomenon extends far beyond *Homo sapiens*. Animals, too, come together in herds or flocks to defend themselves against predators. Such a group is a *machaneh*—a camp, a defensive formation.

(6)

אזכור
קרי

There is a quite different form of association. People can come together because they share a vision, an aspiration, a set of ideals. This is the meaning of *edah*, a congregation. *Edah* is related to the word *ed*, a witness. An *edah* is not a defensive formation but a creative one. People join to do together what none of them could achieve alone. A society built around a shared project, a vision of the common good, is not a *machaneh* but an *edah*—not a camp, but a congregation.

These are not just two types of groups, but in the most profound sense, two different ways of existing and relating to the world. A camp is brought into being by what happens to it from the outside.

A congregation comes into existence by internal decision. The former is reactive, the latter proactive. The first is a response to what has happened to the group in the past. The second represents what the group seeks to achieve in the future. Whereas camps exist even in the animal kingdom, congregations are uniquely human. They flow from the human ability to think, speak, communicate, envision a society different from any that has existed in the past, and to collaborate to bring it about.

Jews are a people in both these two quite different ways. Our ancestors became a *machaneh* in Egypt, forged together in the crucible of slavery and suffering. They were different. They were not Egyptians. They were Hebrews—a word which means “on the other side, an outsider.”

Ever since, Jews have known that we are thrown together by circumstance. We share a history all too often written in tears. This is the covenant of fate. This is not a purely negative phenomenon. It gives rise to a powerful sense that we are part of a single story—that what we have in common is stronger than the things that separate us. Our fate does not distinguish between aristocrats and common folk, between rich and poor, between a prince garbed in the royal purple and the pauper

begging from door to door, between the pietist and the assimilationist. Even though we speak a plethora of languages, even though we are inhabitants of different lands, we still share the same fate. If the Jew in the hovel is beaten, then the security of the Jew in the palace is endangered. *Do not think that you, of all the Jews, will escape with your life by being in the king's palace (Es. 4:13).*

It leads also to a sense of shared suffering. When we pray for the recovery of a sick person, we do so “among all the sick of Israel.” When we comfort a mourner, we do so “among all the other mourners of Zion and Jerusalem.” We weep together. We celebrate together. This in turn leads to shared responsibility: “All Israel are sureties for one another.” And this leads to collective action in the field of welfare, charity and deeds of loving kindness. As Maimonides puts it: *All Israelites and those who have attached themselves to them are to one another like brothers, as it is said, You are children of the Lord your God (Deut. 14: 1). If brother shows no compassion to brother, who then will? To whom shall the poor of Israel raise their eyes? To the heathens who hate and persecute them? Their eyes are therefore lifted to their brothers (Hilchos Matnos Aniyim 10:2).*

All these are dimensions of the covenant of fate, born in the experience of slavery in Egypt. But there is an additional element of Jewish identity: the covenant of destiny (*brit ye'ud*)—entered into at Mount Sinai. This defines the people Israel not as the object of persecution but the subject of a unique vocation, to become a kingdom of priests and a holy nation (Ex. 19:6). Under this covenant, the Jewish people is defined not by what others do to it, but by the task it has undertaken, the role it has chosen to play in history. The Israelites did not choose to become slaves in Egypt. That was a fate thrust upon them by someone else. They did, however, choose to become God's people at Sinai when they said, *We will do and obey (Ex. 24:7).*

Destiny, call, vocation, purpose, task: these create not a *machaneh* but an *edah*, not a camp but a congregation. (Rabbi Jonathan Sacks Summary of *Kol Dodi Dofek*)

The Jewish people constitute an *edah* when they are united in acknowledging and loving God, and when they have a shared desire to live a sanctified life. In such times they form an *edah* not because they take pride in their intellectuals, scientific geniuses, or inspired authors. Their *edah* is distinguished by virtue of its embrace of the prophets, *tannaim*, *amoraim*, and other holy and heroic people who forged the character of the nation of Israel. When constituting such an *edah*, the Jewish nation is recognized for its holiness, ethical purity, humility, eternity and nobility of spirit. In all these ways it sanctifies its physical existence in relation to both man and God. In such times, *Adas Yisrael* is bathed in a sea of divine light, an ocean of eternal radiance, from which God's *Shechinah* emerges. Blessed are the leaders who are privileged to stand at the head of such an entity, filled with tranquility, joy and spiritual fulfillment in leading the Jewish people in accordance with the Torah of Israel and the *mesorah* of its forefathers!

There are also times when Jews come together as a *machaneh*—whether out of the fear of an Amalek or a Haman, or because it is impossible for them to assimilate. Such is the case in our own time, when our sanctity is diminished, Shabbos is in exile, Jewish family life is under assault, and our past spiritual glory is in tatters. We are bereft of the ancient commitment to spirituality that

united us in the past. Today we are forced to invoke intellectual and pragmatic considerations for Jewish solidarity, such as fear of the enemy who despises us, or shared economic interests that often entail a disregard for the mitzvos. But such things by themselves cannot bind our camp together in lasting fashion. Yes, it is true that some of us come together occasionally for the sake of mutual protection, but this has no staying power, for there is no strong group identity. Proof can be found in the dismal failure of American Jewry when it comes to its organizational life. How much ink has been spilled, how many quills have been broken, how much energy and effort expended in attempting to consolidate the Jews in this country into a single entity! It is all to no avail.

Where there is no shared spiritual vision, fear and trepidation are the only recourse to bring people together. But fear is a negative emotion, utterly incapable of building a lasting unity. Even though a machaneh might be formed on an emergency basis, its internal divisions will always resurface once the danger has passed. The only unity among Jews that can persist over time is the unity of an edah, which, like a tsibbur or kahal, is characterized not by shared fear or anxiety, but by a collective spiritual goal and purpose. (Rabbi Basil Herring Summary of Yahrzeit Derashah, 1943: Divrei Harav, pp. 43-45)

7
פ

רתיב (יא, ד) והאספקא אשר בקרבנו התאוה
תאוה וישצו ויבכו גם בני ישראל
אמרו מי יאכלנו בשר. וידוע מה דאיתא
ספ"ק (ע"י צניכורי אצ"י ובשפ"א) צפירוש
תאוה תאוה, שבאמת לא היה להם תאוה, רק
תאוה שיהיה להם תאוה, כי באמת צאכלס

את המן הרי מזכרכו גופם שלא יהיה להם
תאוה כלל, וכמו שאמרנו שבקריעת ים סוף
היה ציטול ענין מים המרמז לכח התאוה, ולכן
היה להם תאוה לתאוה. ותמאס היה כענין
אכילת עץ הדעת שהי"ר הרע היה מחוץ לאדם
הראשון, ועל ידי התמאס הכניס את עצמו לתוך

הרע, כן בני ישראל שענין התאוה היה מחוץ
לגופם, והתאוה לבוא לתאוה. ויש לבאר מה
היה רצונם בזה.

תשוקה והתלהבות. ומקיים השפת אמת כי
נחשב להם לתמא, שאע"פ שהיה צמחשבה
טובה, מ"מ השי"ת ראה שיהיו בני ישראל
באותו דור באופן אחר, ולא יעשו תשובות
להוסיף בעבודתם, כי רצון השי"ת היה שלא
יהיה להם תאוה כלל אף שלדעתם היה חסר
להם התלהבות לעבוד השי"ת.

לבדדנו היום צפרקי אבות (פ"ב מ"ד) עשה
רצונו כרצונך, כדי שיעשה רצונך
כרצונו. בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל
רצון אחרים מפני רצונך. צמחנה מצואר צ'
עניים, עשה רצונו כרצונך, וצטל רצונך, ויש
לבאר צ' הענינים מה הם. צמחנה אמת (תרל"ג

ומצואר מזה ענין גדול בעבודת השי"ת,
שאם הרצונות הגשמיים נעשים
מטרה וסיבה לאדם שיעבוד את השי"ת ציטר
שאם, אז הרצונות מתהפכים לטוב, והוא ענין
ששייך לכל אדם, שיעשה חשבון נפש
להתבונן ברצונות הגשמיים שלו, וממנה יתלהב
לעבוד השי"ת עכ"פ באותו חשבון, לקיים עשה
רצונו כרצונך.

ד"ה עשה) ועוד ספ"ק מצואר שכל התאוות
ורצונות גשמיים הם כדי ליתן לאדם הצנה
וידועה באיזה חשבון ורצון צריכים לעבוד את
השי"ת, וזה עומק הכונה עשה רצונו כרצונך,
דהיינו שיעשה המצות באותו חשבון כאילו עושה
רצון עצמו, וכמו שלרצון עצמו יש לו התלהבות
עצומה עד שכל גופו מרגיש הרצון, כן צריך
להיות ההתלהבות לעשות רצון בוראו. נמצא כי
צאופן הזה מתהפכים כל רצונות הגוף
למלמדים את האדם באיזה אופן לעבוד את
בוראו, וממילא כל רצונות גשמיים הם גורמים
לדבר טוב, ודבר המביא את האדם לדבר טוב
ממילא נתהפך להיות טוב בעצם, ועי"ז נעשו
כל הרצונות העצמיים בטלים ממש, כי אין לו
עוד רצונות עצמיים, שכולם נתהפכו לטוב,
וזהו בטל רצונך.

אך יש צענין זה עוד נקודה, כי צעת שאדם
הולך לעשות איזה ענין גשמי ומחבונן
שהרי ציכולת הגשמיות לגשם אותו ולהפילו
לתוך עולם גשמי ולרחק אותו מצוראו, ומתוך
זה הוא מתפלל להשי"ת שיצילו שלא יפול
למטה, אז הרי הדבר הגשמי הצי"א אותו
להתקרבות להשי"ת בתפלתו שהתפלל מקודם,
ואז לא יהיה ציכולת שהדבר יגשם אותו. ועל
דרך זה מצאך השפת אמת ענין הצרכה לפני
האכילה, כי רק מתוך חשבון הנפש שהולך
לעסוק בדבר שיכול לנתק אותו מחבונו
להשי"ת, על ידי זה הוא מצרך קודם האכילה,
וזה מעלה כל האכילה, עי"ש. וזה העבודה
שייך לכל אדם בכל עת, על ידי מעט יישוב
הדעת ומחבונן הנפש יהיה ציכולתו להעלות
מוצאת גשמיים שמתבוננו ונתהפכו למטרה

והרצונות גשמיים הם כדי ליתן לאדם הצנה
וידועה באיזה חשבון ורצון צריכים לעבוד את
השי"ת, וזה עומק הכונה עשה רצונו כרצונך,
דהיינו שיעשה המצות באותו חשבון כאילו עושה
רצון עצמו, וכמו שלרצון עצמו יש לו התלהבות
עצומה עד שכל גופו מרגיש הרצון, כן צריך
להיות ההתלהבות לעשות רצון בוראו. נמצא כי
צאופן הזה מתהפכים כל רצונות הגוף
למלמדים את האדם באיזה אופן לעבוד את
בוראו, וממילא כל רצונות גשמיים הם גורמים
לדבר טוב, ודבר המביא את האדם לדבר טוב
ממילא נתהפך להיות טוב בעצם, ועי"ז נעשו
כל הרצונות העצמיים בטלים ממש, כי אין לו
עוד רצונות עצמיים, שכולם נתהפכו לטוב,
וזהו בטל רצונך.

ועל פי זה מצאך השפת אמת שבני ישראל
צמדבר היה חסר להם את המלמד הזה
של תאוות עולם הזה, כי נעקר מהם התאוה
לעניני עוה"ז כנ"ל, וממילא היה חסר להם גם
תאוה טובה, וזה היה רצונם צעת שהתאוה
האזרה היינו רצו לבוא לדרגה אחר גבוהה

8
כא"ת
ת"ת

(כא) שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב. מלבד הפחותים * ואתה אמרת בשר
אתן להם וגו' הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם⁵⁶, חלילה שיסתפק משה ביכלתו של
בורא בספוק צרכיהם, אבל אמר: שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב, כלומר
והן מחוסרי אמנה ואינן ראויים לנס, ובדרך הטבע אין דבר שיספיק להם. הצאן ובקר שיש
להם שהוציאו ממצרים או כל דגים שבים שיכולין לצוד באותו צד המדבר שהם בו ישחט
ויאסף להם ומצא להם, היספיק להם. בתמיה. והנה דעתו של משה ע"ה כי שאלתם אינה
ראויה להתמלא, לא בדרך הנס ולא בדרך הטבע שאינן ראויים לכך, שהרי מחוסרי אמונה
היו ולא עשו כי אם לנסות, וכן כתוב: וינסו אל בלבבם לשאל אכל לנפשם⁵⁷, ולא בדרך
הטבע. שבדרך הטבע לא יספיק להם. והשיבו הקב"ה: הרי ה' תקצר⁵⁸, לתת להם
שאלתם ולהספיקם בשר אפילו בדרך הטבע והמקרה ושלא בדרך הנס כלל, עתה תראה
היקרד דברי, שאמרתם לך. אספה לי שבעים איש מזקני ישראל⁵⁹, כי הרוח אשר עליך
אני מאצילו על שבעים ומספיק להם, זהו שאמר מיד: ויצא משה וידבר אל העם את
דברי ה' ויאסוף שבעים איש וגו', וירד ה' בענן וידבר אליו ויאצל מן הרוח⁶⁰, ומאריך
החולך בענין אלדד ומיידד, וכשם שהרוח שלך אחד ומספיק לשבעים איש הזקנים, כך אני
יכול להספיק בשר לאותו רבני מן העם שאמרת: שש מאות אלף רגלי. שלא בדרך נס
כלל אלא בדרך טבע ומקרה. הוא שכתוב אחר כך: ורוח נסע מאת ה' ויגזו שלמים מן
הים⁶¹, וזה היה בדרך הטבע שהוציאן מהים בשכבר היו שם ולא היו בריאה חדשה, וזהו

(9)

5 ק"ה

6

(R)